

ACC. NR M. 13596: 1-4

Landskap: Skåne Upptecknare: Siv. Winelius
Härad: Bjäre Berättare: Gustav Pålsson
Socken: Rebbelberga Berättarens yrke: lantbr. nämndeman
Uppteckningsår: 1954 Född år 1860 i Rebbelberga

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

(s. 1-4)

När den nya tiden kom till bygden. (L.U.F.73) s. 1-4.

ACC. N:R M. 13596: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Bymöten slutade på 1870-talet här. Bylådan med bypappren finns kvar.

I min barndom hade vi tråplog med järnbeslag. Det var träarbetare här, som gjorde den liksom andra träredskap. Den kostade 30 kr. Årdret gick på 20 kr. Förutom "träpinnaharven" hade vi klös med ramverk av trä och ben av järn. Ringvälten av järn avlöste den gamla trätrumlan på 1880-talet. Då järnredskapen började komma köpte smederna gjutgodset och tillvekade resten själva.

Maskinerna kom först till de kringliggande stora gårdarna som Ängeltofta, Huntly, Månstorp m.fl. Den första slåttermaskinen, jag såg var på Ängeltofta. Det var omkring 1875. Självavläggaren kom också ungefär vid den tiden. På 1890-talet var det ett lantbruksmöte i Ängelholm. Där fanns bl.a. en självbindare och detta redskap var efter några år allmänt här. Till att börja med var det vanligt att någon köpte en slåttermaskin och sedan högg åt andra mot betalning. På de stora gårdarna kom ångtröskverket redan på 1870-talet från England. Ett sådant fanns då på Ängeltofta. "Plej" användes vid tröskningen länge än, särskilt på mindre ställen, men hästvandring var i bruk. Mellan 1880-90 blev de allmännare. Det var slagtröskverk. Från mina tidigare år på 1860-talet minns jag att smålänningar och hallänningar brukade komma ner i oktober månad för att tröska i Kulla-trakten. Där fanns stora gårdar. En och annan kom även hit.

Omkring 1865 var jag med min mor, då hon brände det sista av ej uppodlad mark här, som var bevuxen med pors och enris. Jordbränningen var inte bra men det var det enda sättet att få marken uppodlad.

I min barndom var det vanligen 6- och 7-skifte. Råg och havre odlades myck-

ACC. N:R M. 13596:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

et. Vete endast obetydligt. Det numera försvunna 6-radiga kornet förekom rätt mycket. Det användes mest till ölbrygden. Spannmålshandlarna köpte upp havren och sålde till England. Det utskeppades från Skälderviken, Hammen, som det het- te på den tiden. Vi fick 10-12 kr. tunnan. Detta fortgick till frampå 1880-talet, då amerikanarna övertog marknaden i England. Sedan användes spannmålen till djuren. De enskilda mejerierna på de stora gårdarna runtomkring började vid den tiden. Tidigare hade man mjölken själv och beredde ost och smör. På större ställ- en sålde de smöret en gång i veckan eller var fjortonde dag till Ängelholm och Hälsingborg. Innan mejerierna kom till minns jag att ängelholmarna gick till bondställena och köpte mjölk. Danskarna köpte upp smör i trakten. I Danmark sor- terade de om det och sålde det bästa under dansk beteckning till England. Det öv- riga fick gå för svenskt. Denna smörexport slutade sedan andelsmejerierna börjat.

Här var fina djurbesättningar på gårdarna redan på 1860-70-talen. Huntly och Ulriksfält gick i spetsen på 1870-talet med djur av rödbrun angelras. De spriddes så småningom till bönderna. Danskarna köpte upp många kalvkor. När de var utmjölkade såldes de till England som slaktdjur. På den tiden var här lika många danska pengar som svenska.

Rovor och morötter odlades allmänt på 1860-70-talen. På 1890-talet kom sock- erbetorna. De slog igenom på ett par tre år. Betorna kördes in till Ängelholms sockerfabrik.

Märglingen förekom mest här mellan 1840-1860. Det mesta var märglat i min barndom. På alla ställen här där det var lerjord, hade de märgel. Bara lermärgel

har använts här. Sandmargeln var så kraftig. Det blev goda grödor de första 3-4 åren, men sedan blev det inget alls. De bredde på för tjockt med mangel.

Tång har inte förekommit till jorden här. Den hade vi inte lov att ta. Benmjöl användes mest till potatis. Man körde ben till benmöllan i Hjärnarp och fick mjöl i utbyte. Skulle det vara samma vikt, fick man betala. På 1840-50-talet kom det hela skeppslaster med fågelgödsel (guano). På 1860-talet började konstgödningen. Den såddes ut på våren, lika överallt. Numera är det olika gödning för olika skiften.

På 1850-talet började de öppna dikena läggas igen. Dikning med sten har inte förekommit här. Man använde entums tegelrör från tegelbruket i Ängelholm.

Lin odlades förr allmänt här. Mina föräldrar reste till Åby och sålde linnvävnader där.

Får hade de flesta. Om vintern var det vanligen 3-4 får på varje ställe.

Innan järnvägen 1885, åtog sig bönderna ofta forsling av varor som en extra inkomst. Så t.ex. minns jag att min farfar år 1868 körde till Malmö med ståltråd, som kommit hit från ett ståltrådsdrageri i Småland. För den körningen på omkring 10 mil hade han 12 kr., som han köpte en tunna råg för på Malmö torg. Det ansågs då som en förmögenhet, för det var svår missväxt det året. Det var en otjänlig vår och leran förblev genom torkan i klumpar, som ej kunde köras sönder och kornen föll emellan dem vid sådden. En del kom inte alls upp, men det som blev, höggs med lie och kornen föll ner emellan lerklumparna och måste plockas upp för hand.

ACC. N:R M. 13596:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Mycket sten har brutits här i markerna och lagts i gärdesgårdar. Jag har kört hundratals lass sten av dem till husbyggen i Ängelholm.

Prämtrafiken på Rönneå började ta slut, då järnvägen kom till. Tidigare fraktades mycket spannmål men även betor ända från Starby.

Från min barndom minns jag att s.k. kakkäringar från Hjärnarp gick omkring i bygden och sålde kakor och finare bröd.

I min tidiga barndom hade vi ingen järnspis utan lagade maten på öppen härd.

I början på 1860-talet var emigrationen till U.S.A. störst här. Ibland reste 10-12 personer på en gång. Det var dåliga tider här då. De flesta stannade kvar därborta.

Lantbruksmöten och utställningar har betytt en hel del för jordbruket här liksom Hushållningssällskapet.

=====